

«Και όμως... κινείται!»

Πρόλογος στο βιβλίο του Παναγιώτη Δημητρά *Αναζητώντας τα χαμένα*

δικαιώματα στην Ελλάδα

Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ, Αθήνα 2007

Σειρά: Αντιρρήσεις

Πολλοί άνθρωποι στον κόσμο αισθάνονται ότι η εκτίμηση που απολαμβάνουν ως άτομα πάνω στη Γη αποτελεί άμεση συνάρτηση κυρίως της εκτίμησης που απολαμβάνει η χώρα τους – «η πατρίδα τους», όπως εδώ και πολλά χρόνια προτιμούν να λένε. Νοιώθουν να εξυψώνονται οι ίδιοι όταν η πατρίδα τους δέχεται επαίνους και, αντίθετα, βαραίνει το νου και το κορμί τους η ταπείνωση όταν ακούγονται γι' αυτήν σχόλια αρνητικά. Όποιος, σαν κι εμένα, έζησε δυο δεκαετίες μετανάστης γνωρίζει αυτήν την κατάσταση πολύ καλά. Την έζησε, την είδε. Ξέρει την πρώτη αυθόρμητη αντίδραση σε κάθε αρνητική για τη χώρα του είδηση: «μακάρι να μην είναι αλήθεια!». Ξέρει και τη δεύτερη αντίδραση όταν υποχρεώνεται να παραδεχτεί ότι η είδηση, δυστυχώς, ήταν αληθινή: «Μήπως, όμως, δεν γινόταν αλλιώς επειδή κινδύνευε ένα πολύ πιο σημαντικό αγαθό;»

Πολλοί από τους ανθρώπους που με την πατρίδα οικοδομούν μια σχέση όπως την περιέγραψα παραπάνω επιλέγουν να παραμένουν σ' αυτές τις πρώτες αντιδράσεις, αρνούμενοι ν' αναγνωρίσουν την προσβλητική πραγματικότητα και την ανάγκη ν' αλλάξει. Στρουθοκάμηλοι του πατριωτισμού όταν οι καταστάσεις απαιτούν αγώνα και θυσίες για να διορθωθούν, δηλαδή με το κεφάλι σκυμμένο και χωμένο στην άμμο, και μόνο στα λόγια υπερασπιστές της τιμής της πατρίδας. Η στρατηγική τους περιγράφεται εύκολα: αντί για παραδοχή της αλήθειας και συστηματική προσπάθεια αλλαγής της απαράδεκτης κατάστασης: εξορκισμός της αλήθειας. Και μερικές φορές, ως επακόλουθο της πράξης εξορκισμού: αφορισμός και εξοβελισμός των φορέων της.

Η υπόθεση της ελευθερίας, της ισότητας και της αδελφοσύνης των ανθρώπων, που αποτελεί την πεμπτούσια του δημοκρατικού πολιτισμού, είναι τα τελευταία χρόνια το μέτρο με το οποίο κρίνονται και αξιολογούνται οι χώρες. Κρίνονται και αξιολογούνται

με αυτό το μέτρο όχι αυθαίρετα, αλλά επειδή το διεκδίκησαν και το κέρδισαν με αγώνες και θυσίες εκατομμύρια δημοκρατικοί άνθρωποι στον κόσμο –και στην Ελλάδα- και στη συνέχεια το συνομολόγησαν αβίαστα στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών οι πατρίδες τους.

Στο παραπάνω πλαίσιο αποτελεί μεζούρα για τον κόσμο και καθρέφτη για τον καθένα και την καθεμία χωριστά κυρίως η προστασία των συνομολογημένων δικαιωμάτων που πρέπει να απολαμβάνει ο κάθε άνθρωπος όπου γης. Μπροστά σ' αυτόν τον καθρέφτη βλέπουμε να καμαρώνουν όσοι και όσες, ταυτίζοντας τη δική τους υπόληψη μ' εκείνη της πατρίδας τους, διαπιστώνουν την εκτίμηση που απολαμβάνει η χώρα τους με την προσήλωσή της στα δικαιώματα των ανθρώπων. Και για τον ίδιο λόγο βλέπουμε να προβληματίζονται σε πάρα πολλές χώρες –και στην Ελλάδα- όσοι και όσες κοιτάζοντας στον καθρέφτη διακρίνουν ανησυχητικά σημάδια. Ο καθρέφτης που κάνει εμφανείς τις ανησυχητικές κηλίδες στο πρόσωπο της δικής μας χώρας –της πατρίδας μας- είναι το προϊόν της εργασίας του Παναγιώτη Δημητρά όλα τα τελευταία χρόνια. Γι' αυτό κι' αυτό το βιβλίο αποτελεί καθρέφτη της χώρας μας, ο οποίος δεν έρχεται να ικανοποιήσει ανάγκες ματαιοδοξίας αλλά ανάγκες επιβίωσης και καλλιέργειας του δημοκρατικού πολιτισμού.

Το βιβλίο εστιάζει στις κοινωνικές, νομικές και πολιτικές κηλίδες που πρέπει και μπορούν να εξαλειφθούν. Αλλά ταυτόχρονα εκθέτει τα αίτια και τους υπαίτιους της δημιουργίας, διατήρησης και αναπαραγωγής τους, και γι' αυτό θα προκαλέσει τις κραυγές εκείνων που, δήθεν, υπερασπίζονται την υπόληψη της πατρίδας. Είναι πια γνωστό ότι, όταν και όπου εκτίθενται αίτια και υπαίτιοι, οι τελευταίοι κραυγάζουν πως εκτίθεται, δήθεν, η πατρίδα, κι' ας είναι πλέον εδώ και πολλά χρόνια διαπιστωμένη αλήθεια ότι οι πατρίδες εκτίθενται μόνον όταν επιτρέπουν στους έκθετους του δημοκρατικού πολιτισμού να ταυτίζονται μ' αυτές.

Δεν είναι εύπεπτο βιβλίο επειδή η σκληρή αλήθεια –ευτυχώς- δεν είναι ποτέ εύπεπτη. Συνεπώς, προκαλεί ανησυχία και κινητικότητα. Αλλά, παρακολουθώντας εδώ και πολλά χρόνια τη δουλειά του Παναγιώτη Δημητρά αντιλαμβανόμαστε ότι αυτός είναι και ο σκοπός του: να προκαλέσει ανησυχία και κινητικότητα, γνωρίζοντας ότι η υπόθεση της δημοκρατίας -και συνεπώς των δικαιωμάτων- είναι κυρίως υπόθεση ανήσυχων πολιτών που απορρίπτουν την κοινωνική αδράνεια ως πρακτική στην καθημερινή τους ζωή.

Γνωρίζω ότι υπάρχουν πολλοί που, αναφερόμενοι στον Παναγιώτη Δημητρά και τη δουλειά του, διατυπώνουν την άποψη ότι «προκαλεί» ή ότι «είναι αδικαιολόγητα προκλητικός». Επειδή κι' εγώ, όπως έδειξα παραπάνω, ισχυρίζομαι ότι πράγματι προκαλεί, αναρωτιέμαι συχνά αν όλοι οι άνθρωποι έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι το ρήμα «προκαλεί» (που όταν χρησιμοποιείται μόνο του έχει αρνητικό φορτίο) αποκτά πραγματικό νόημα μόνο σε σχέση με τα αντικείμενα στα οποία αναφέρεται, δηλαδή σε σχέση με την απάντηση στο ερώτημα «σε ποιον προκαλεί τι;», και ότι, συνεπώς, μόνο σε σχέση με την απάντηση στο παραπάνω ερώτημα αποκτούν νόημα και τα παράγωγά του «πρόκληση» και, κυρίως, «προκλητικός».

Ο Παναγιώτης Δημητράς είναι «προκλητικός», όπως και να απαντηθεί το ερώτημα.

✚ **Προκαλεί** την αγανάκτηση των ανθρώπων που δεν βολεύονται με την ακύρωση των δικαιωμάτων ακόμη και όταν η ακύρωση αυτή δεν αφορά τη δική τους ζωή αλλά τη ζωή άλλων, και στη συνέχεια προκαλεί τη θεμελιωμένη σε ατράνταχτα επιχειρήματα παρέμβασή τους υπέρ των αδικημένων. Όσοι και όσες στην Ελλάδα επέλεξαν τη δραστήρια συμμετοχή στις μάχες για την υπεράσπιση των ανθρώπων που γίνονται θύματα διακρίσεων, κοινωνικού αποκλεισμού και καταπίεσης, αναγνωρίζουν ότι πολλές από τις νικηφόρες μάχες θα είχαν άλλη, αρνητική, έκβαση, αν δεν υπήρχε η συστηματική πληροφόρηση και ο εξοπλισμός με επιχειρήματα από τον Παναγιώτη Δημητρά (και φυσικά από τους ανθρώπους, στους οποίους ο ίδιος αναφέρεται στον πρόλογό του).

✚ **Προκαλεί** τους στρουθοκαμήλους του πατριωτισμού, που προτιμούν να βλέπουν το πρόσωπο της πατρίδας σε κάδρα με αναλλοίωτο είδωλο και ξεσπαθώνουν ενάντια σε όσους και όσες, αντίθετα με τους ίδιους, δεν αρνούνται να χρησιμοποιήσουν τους καθρέφτες του δημοκρατικού πολιτισμού. Σ' αυτούς προκαλεί ό,τι χειρότερο έχει να επιδείξει η ιστορία των πολιτικών συγκρούσεων: την κατασυκοφάντησή του, τις προσπάθειες αποκλεισμού του από διάφορους τομείς της κοινωνίας, ακόμη και την εκτόξευση απειλών κατά της ζωής του (τις συνέπειες των οποίων φαίνεται ότι δεν μπορούν να αντιληφθούν όσοι δεν βίωσαν τέτοιες καταστάσεις).

✚ **Προκαλεί** επίσης μερικές φορές, και υποψιάζομαι ότι αυτό με τη σειρά του προκαλεί πληγές και τραύματα στον ίδιο, τη μνησικακία κάποιων από τους ανθρώπους, που, ενώ μοιράζονται μαζί του τις ανησυχίες και το ενδιαφέρον για τα δικαιώματα, αισθάνονται ενόχληση από τη διαρκή υπενθύμιση της δικής τους – μικρότερης από τη δική του, αλλά και από όσο θα έπρεπε και, ίσως, θα ήθελαν- συμμετοχής στον κοινό αγώνα. Διότι βλέποντας τον Δημητρά να αγωνίζεται ακόμη και στην τελευταία περίπτωση ενός αδικημένου «φτωχοδιάβολου» με τρόπο που θαρρείς ότι πρόκειται για την αποφασιστική μάχη ολόκληρης της ανθρωπότητας, τότε υποχρεώνεσαι να καταγράψεις το γεγονός αυτό ή ως αδικαιολόγητη δική σου απουσία από την καθημερινότητα των χιλιάδων αδικημένων ή ως δική του «προκλητική υπερβολή».

Το βιβλίο δεν αφήνει περιθώρια για αντιρρήσεις σε ό,τι αφορά την τεκμηρίωσή του. Οι αναγνώστες/τριες του αποκομίζουν ένα έγκυρο σώμα πληροφοριών για την κατάσταση των δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Η αξιο-λόγηση και η αξιο-ποίηση αυτών των πληροφοριών δεν είναι δεδομένη αλλά αποτελεί συνάρτηση των αξιών που σφραγίζουν τη ζωή των αναγνωστών/ριών του βιβλίου.

- ✚ Κάποιοι θα εκτιμήσουν –σωστά!- ότι απειλούνται, καθώς θα βλέπουν να θρυμματίζεται το ψεύτικο είδωλο της πατρίδας «τους» το οποίο επέλεξαν να προσκυνούν και από το οποίο αντλούν την αυτοεκτίμησή τους.
- ✚ Κάποιοι θα παραπέμψουν στην απουσία δικαιοσύνης σε ολόκληρο τον κόσμο, στο, δήθεν, ανέφικτο της ισότητας στην κοινωνία των ανθρώπων, αλλά και στην «ευθύνη των θυμάτων».
- ✚ Κάποιοι θα αναζητήσουν καταφύγιο στην επίκληση της σκληρής πολιτικής πραγματικότητας που, δήθεν, δεν επιτρέπει ακόμη την πραγμάτωση όλων των δικαιωμάτων και θα συστήσουν υπομονή μέχρι ένα μακρινό μέλλον.
- ✚ Παράλληλα όμως χιλιάδες άνθρωποι θα ανακαλύψουν ένα σκοτεινό κόσμο που όσο μένει αθέατος απειλεί με το σκοτάδι του τη δική τους ζωή στο φως. Και θα κατανοήσουν την ανάγκη για δράση.

Διαβάζοντας αυτό το βιβλίο αναλογίστηκα ότι στο παρελθόν χαρακτήριζα τη στάση του συγγραφέα του με τον όρο «παρρησία». Όρος που παραπέμπει στους ανθρώπους που απρόσκλητοι σηκώνονται να πούνε την αλήθεια ακόμη και όταν γνωρίζουν από πριν ότι δεν έχουν καμιά πιθανότητα να εισακουστούν, ενώ, συγχρόνως, έχουν πλήρη επίγνωση του υψηλού τιμήματος που θα κληθούν να πληρώσουν για τη στάση τους. Διαπίστωση όμως τώρα ότι έκανα λάθος: και σ' αυτόν τον τομέα η Γη κινείται! Αν και το τίμημα που πλήρωσε και πληρώνει ο Δημητράς είναι πράγματι πολύ υψηλό, δεν είναι καθόλου αμελητέοι οι καρποί της εργασίας του. Συγκροτημένα σε ένα σώμα τα πολλά παραδείγματα από τη δουλειά του αποδεικνύουν ότι ο αγώνας έχει νόημα: η νικηφόρα υπεράσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι εφικτή ακόμη και κάτω από τις πιο δύσκολες συνθήκες.

Η ευχή που αυθόρμητα αναδύεται από μέσα μου ίσως εκπλήσσει: εύχομαι το βιβλίο να διαβαστεί από όλους εκείνους που ταυτίζουν τη δική τους υπόληψη με την εκτίμηση που απολαμβάνει η Ελλάδα. Είναι βέβαιο ότι τότε θα αντιληφθούν πως η «αναζήτηση των χαμένων δικαιωμάτων στην Ελλάδα» και η τοποθέτησή τους στη θέση που δικαιούνται αποτελεί το μόνο μέσο για να αποχτήσει νόημα η φράση ότι «η Ελλάδα ήταν και είναι το λίκνο της Δημοκρατίας».

Γιώργος Τσιάκαλος

Θεσσαλονίκη, την συμβολική ημέρα της 21^{ης} Απριλίου 2007